

नोंधणी तारीख	09/१२/२0२3
रजुस्टरे लीधा तारीख	09/१२/२0२3
निकाल तारीख	0१/0४/२0२५
समय गाणो	0२ वर्ष 03 महिना २५ टिवस

हारिजना महेरभान जयुडीशीयल मेजुस्ट्रेट इस्टे कलास साहेबनी कोर्टमां, हारीज

क्रिमीनल केस नंभर :- १03८/२0२3

आंक: ४५

इरीयादी :- पटेल रमीलाबेन पियुषकुमार,

उमर वर्ष : पुप्त, धंधो :- घरकाम,

रहेवासी : हारीज, ठे.बोरिंग चाली, ता.हारीज, ज.पाटण.

वि३ध

आरोपी :- प्रजापति हंसाबेन शैलेषभाई,

उमर वर्ष : पुप्त वय, धंधो :- कुट वेपार तथा घरकाम,

C/O પ્રજાપતિ શૈલેષભાઈ પ્રહલાદભાઈ (કુટવાળા),
 રહેવાસી : ડેડીયાસણ, રોડ, કિરણ મેડીકલની ગલી,
 દ્વારકાપુરી સોસાયટી, મકાન નં. ૧૯, મહેસાણા, તા.જી.મહેસાણા.

ગુનાની વિગત	<u>ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૮</u>
આરોપીની પ્લી	ગુનાનો ઈનકાર કરેલ.
નોંધણી તારીખ	૦૭/૧૨/૨૦૨૩
રજીસ્ટરે લીધા તારીખ	૦૭/૧૨/૨૦૨૩
નિકાલ તારીખ	૦૧/૦૪/૨૦૨૬
આખરી હુકમ	તકસીરવાન ઠરાવેલ છે.
ફરીયાદપક્ષે વિ.વ.શ્રી	પી.એસ.પ્રજાપતિ.
આરોપીપક્ષે વિ.વ.શ્રી	જે.બી.ઠાકર.

ફરીયાદ પક્ષ તરફે મૌખિક પુરાવા :-

ક્રમ નંબર	આંક	નામ	વિગત
૧	૪	પટેલ રમીલાબેન પિયુષકુમારનુ સરતપાસનું સોગંદનામુ.	ફરીયાદી

ફરીયાદ પક્ષ તરફે દસ્તાવેજી પુરાવા :-

ક્રમ નંબર	વિગત	આંક
૧	આરોપીએ ફરીયાદીને આપેલ અસલ ચેક નં. ૫૩૪૭૫૫.	૦૬
૨	બેંકમાં ચેક ભર્યાની સ્લીપ.	૦૭
૩	રીટર્ન મેમો.	૦૮
૪	નોટીસની સ્થળપ્રત.	૦૯
૫	પોસ્ટની આર.પી.એ.ડી.નો રીપોર્ટ.	૧૦
૬	પોસ્ટની એકનોલેજમેન્ટ સ્લીપ.	૧૧
૭	પોસ્ટનો ઓનલાઇન ટ્રેકીંગ	૧૨

:-ચુકાદો:-

કેસની ટુંકમાં હકીકત અને નિર્ણય અંગેના કારણો:-

(૧). આ કામે ફરીયાદ પક્ષની ટુંકમાં હકીકત એવી છે કે, આ કામના ફરીયાદી ધ્વારા હાલની ફરીયાદ આરોપી સામે ઘી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ- ૧૩૮ ના ગુના અંગે દાખલ કરી ફરીયાદમાં મુખ્યત્વે જણાવેલ છે કે, આ કામના ફરીયાદી મોજે હારીજ મુકામે પોતાના પતિ સાથે ઉપરના સરનામે રહે છે અને ઘરકામ કરે છે અને આ કામના આરોપી અને તેમના (ફરીયાદી) પતિની હારીજ મુકામે કુટની લારી હતી અને સિદ્ધેશ્વર સોસાયટી મુકામે હારીજમાં રહેતા હતા અને આ કામના આરોપી અવાર નવાર ફરીયાદીને મળતા હતા અને ફરીયાદી સાથેની ઉઠક બેઠકના કારણે આરોપી સાથે સબંધો ગાઢ અને વિશ્વાસુ બનેલા હતા તેમજ આરોપીના પતિ અને ફરીયાદીના પતિ પણ આ કારણે સારા મિત્રો બનેલા હતા અને આમ, આ સબંધો ગાઢ અને

વિશ્વાસુ બનેલા હતા. આ કામના આરોપીને તાત્કાલીક ધંધાર્થે રૂ.૮૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એંશી હજાર પુરા) રોકડાની જરૂરીયાત ઉભી થતા એક માસ માટે ફરીયાદી પાસે હાથ ઉછીના માંગેલા જેથી સબંધ દાવે ફરીયાદીએ રૂ.૮૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એંશી હજાર પુરા) રોકડા તારીખ ૧૫/૦૮/૨૦૨૩ ના રોજ ફરીયાદીના ઘરે આરોપીના પતિની હાજરીમાં સબંધ દાવે ગણી આપેલા અને આરોપીએ તથા તેમના પતિએ એક માસમાં નાંણા પરત ચુકવી દેવાનું વચન આપેલ. જેથી ફરીયાદીએ તેમની લેણી રકમની ઉઘરાણી કરતા આ કામના આરોપીએ ફરીયાદીના નામનો **સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, હારીજ** શાખાનો ચેક નં.૫૩૪૭૫૫ નો રૂ.૮૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એંશી હજાર પુરા) નો તારીખ ૧૭/૧૦/૨૦૨૩ ના રોજનો સહી કરીને લખી આપેલ. જેથી ફરીયાદીએ આરોપી ઉપર વિશ્વાસ અને ભરોસો રાખી ચેક સ્વીકારેલો હોવાનું જણાવેલ છે. જેથી આરોપીએ આપેલ ચેક ફરીયાદીએ તેમની **સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, હારીજ** શાખામાં તા.૧૭/૧૦/૨૦૨૩ ના રોજ જમા કરાવેલ જે ચેક અપુરતું ભંડોળ ના શેરા સાથે સ્વીકારાયા વગર પરત ફરેલો જેની જાણ ફરીયાદીને તેમની બેંક તરફથી તા.૧૭/૧૦/૨૦૨૩ ના રોજ જાણ કરવામાં આવેલી. આમ, આરોપી તેમના ખાતામાં પુરતું ભંડોળ નહીં હોવાનું જાણતા હોવા છતાં તેઓને તેઓને તેમની લેણી રકમ પેટે ચેક આપેલો જે ચેકનો અસ્વીકાર થયેલ હોય આરોપીએ ધી. નેગો. ઈન્સ્ટ્રુ. એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો ગુનો કરેલો હોય આરોપીને કાયદેસર મુદત અંદર હોય આરોપીને કાયદેસર મુદત અંદર ચેકની રકમ વસુલ આપી જવા સારું સુચના આપતી નોટીસ તારીખ ૦૪/૧૧/૨૦૨૩ ના રોજ રજીસ્ટર પોસ્ટ એડીથી આપેલી. જે નોટીસ આરોપીને તારીખ ૦૭/૧૧/૨૦૨૩ રોજ બજી ગયેલ છે. આમ આ કામના આરોપીએ આજદીન સુધી ચેકની લેણી રકમ રૂ.૮૦,૦૦૦/- વસુલ આપેલ નહીં. જેથી આરોપીએ ફરીયાદીને ચેક મુજબની લેણી રકમ ચુકવી આપેલ ન હોય અને ધી

નેગોશીયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ- ૧૩૮ મુજબનો ગુનો કરેલ હોય આરોપીને તકસીરવાન ઠરાવી સખ્ત સજા અને દંડ કરવા તથા આરોપી પાસેથી વળતરની માંગણી કરેલ છે.

(૨). આ કામે રેકર્ડ ધ્યાને લેતા, ઉપરોક્ત ફરીયાદ આધારે ફરીયાદીનું વેરીફિકેશન લઈ આરોપી વિરુદ્ધ ધી નેગોશીયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ- ૧૩૮ અન્વયેનું કોગ્રીઝન્સ લઈ સમન્સ ઇસ્યુ કરેલ. જે સમન્સ આરોપીને બજી જતા આરોપી હાજર થતા આંક-૨૫ થી આરોપીની પ્લી લેવામાં આવેલ જેમાં આરોપીએ ગુનો કબુલ ના કરતા હાલની કાર્યવાહી સમન્સ કેસની કાર્યવાહી તરીકે આગળ ચલાવવામાં આવેલ છે.

(૩). આ કામે ફરીયાદ પક્ષે પોતાનો કેસ સાબિત કરવા આંક -૦૪ થી ફરીયાદી એ પોતાનું સોગંદનામું રજૂ રાખેલ છે તેમજ ઉપરોક્ત દર્શાવ્યા પ્રમાણેના દસ્તાવેજી પુરાવાઓ રજૂ કરેલ છે. આ કામે ફરીયાદી હાજર રહેતા હોય પરંતુ આરોપી કે વિદ્વાન વકીલશ્રી ધ્વારા ફરીયાદીની ઉલટતપાસ કરેલ ન હોય જેથી ફરીયાદી ધ્વારા તેમનો ઉલટતપાસનો હકક બંધ કરવા અરજી આપતા હોય આ અંગે એક વખત સાંભળવા મુદત આપેલ હોવા છતાં પણ આરોપી ગેરહાજર હોય અને ફરીયાદીની ઉલટતપાસ લેતા ન હોય જેથી આ કામે ફરીયાદીની ઉલટતપાસનો આરોપીનો હકક બંધ કરવામાં આવેલ છે.

આરોપીનું વિશેષ નિવેદન :-

(૪). વધુમાં આ કામે ફરીયાદપક્ષે વિશેષ પુરાવો આપવો નથી તે મતલબની આંક-૩૩ થી પુરસીસ રજૂ થતા આરોપીનું ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ -૩૧૩ મુજબનું તા.૧૮/૦૨/૨૦૨૫ ના રોજ પ્રાથમિક નિવેદન નોંધવામાં આવેલ. તેમાં આરોપીએ તેના વિરુદ્ધના ગુનાનો ઈન્કાર કરેલો છે. ત્યાર બાદ આરોપીનો સદર કેસ અત્રેની કોર્ટમાં પેન્ડિંગ હોવાનું જાણવા

છતાં કોર્ટની કાર્યવાહી વિલંબમાં નાંખવાના હેતુસર આરોપી જાણી જોઈને હાજર રહેતા ન હોય ત્યાર બાદ આરોપીનું કોઈ વિશેષ નિવેદન નોંધી શકાયેલ નથી.

દલીલો :-

(૫). ઉપરોક્ત ફરીયાદીનો પુરાવો રજુ કર્યા બાદ ફરિયાદ પક્ષે ફરીયાદીના વિ.વ.શ્રીએ મૌખિક રીતે પુરાવો પુરો થયાનું જાહેર કરતાં પુરાવો બંધ કરવામાં આવેલ છે. આ કામના આરોપીએ સોગંદ ઉપર જુબાની આપેલ નથી કે, બચાવના સાહેદો તપાસેલ નથી કે કોઈ પ્રયત્ન કરેલ નથી. ત્યાર બાદ, આ કામે ફરીયાદી તરફે દલીલો કરવામાં આવેલ છે. જેમાં તેઓએ મુખ્યત્વે ફરિયાદ મુજબ જ દલીલો કરેલ છે અને ફરીયાદીએ હાલના કાયદાની કલમ- ૧૪૫(૨) પ્રમાણે સરતપાસ અંગેનું સોગંદનામું રજુ રાખેલ છે તથા તમામ અસલ દસ્તાવેજો રજુ રાખેલ છે. જેથી ફરિયાદપક્ષ પોતાનો કેસ સાબીત કરવામાં સફળ નિવડેલ હોય અને આરોપીને વધુમાં વધુ સજા કરવા તથા ફરિયાદીની લેણી રકમની ડબલ રકમનો દંડ કરી તે રકમમાંથી વળતર તરીકે ફરિયાદીને ચુકવવા હુકમ કરવા જણાવેલ છે.

ત્યાર બાદ આ કામે આરોપીના વિ.વ.શ્રીએ તેમની મૌખિક દલીલોમાં જણાવે છે કે, આ કામના ફરીયાદી સાથે કોઈ વ્યવહાર થયેલ નથી તેમજ સદર રકમ ફરીયાદીએ આરોપીને આપેલ હોઈ તે બાબતે કોઈ પુરાવા રજુ કરેલ નથી તેમજ ચેક કઈ જગ્યાએ, કઈ તારીખે આપેલો તે કોઈ જગ્યા જણાવેલ નથી કે ફરિયાદ કે નોટીસમાં પણ જણાવેલ નથી. તેમજ નોટીસની બજવણી આરોપીને થયેલ નથી અને આ કામના ફરીયાદીને આરોપી ઓળખતા નથી અને ફરીયાદીએ સદર ચેકનો દુરઉપયોગ કરી ખોટો કેસ કરેલ છે અને ફરીયાદીના કાયદેસરના લેણા પેટેનો ચેક ના હોવા છતાં ખોટી ફરિયાદ કરેલ છે તેમજ સદરહું ચેક ફરીયાદીએ જાતે ભરેલો છે જેથી તેઓ આ બાબતે

આરોપી કાંઈ જાણતા નથી. વધુમાં બચાવપક્ષે દલીલો કરવામાં આવેલ છે કે, ફરીયાદીએ હાલની ખોટી ફરીયાદ દાખલ કરેલ છે તેમજ ફરીયાદી ચોકકસપણે વ્યવહાર સ્પષ્ટ કરી શકેલ ન હોય આરોપીને બિનતહોમત છોડી મુકવા વિનંતી છે.

(૬). આ કેસની ઉપરોક્ત હકીકતો, સંજોગો, ઉભયપક્ષોની રજૂઆતો તથા ધી નેગોશિયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની જોગવાઈઓ ધ્યાને લેતાં, આ કેસના ન્યાયિક નિર્ણય માટે નીચે મુજબના મુદ્દાઓ, આ કોર્ટ સમક્ષ ઉપસ્થિત થાય છે.

// મુદ્દા //

(૧). શું ફરીયાદી નિઃશંકપણે સાબિત કરે છે કે, આ કામના આરોપીએ સમગ્ર રીતે અથવા અંશતઃ, કોઈપણ કાયદેસરનું દેવું કે અન્ય જવાબદારી અદા કરવા માટે, પોતે નિભાવતો હોય તેવા ખાતાનો સવાલવાળો **સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, હારીજ** શાખાનો ચેક નં.૫૩૪૭૫૫ વાળો ચેક તારીખ ૧૭/૧૦/૨૦૨૩ ના રોજનો રૂ.૮૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એંશી હજાર પુરા) નો ફરીયાદીને આપેલ અને તે ચેક, નિયત સમયમાં ફરીયાદીએ બેંક સમક્ષ રજૂ કરતાં, તે ચેક ચુકવણી કર્યા વિના પરત ફરેલ છે અને તે અંગે ફરીયાદીએ આરોપીને નિયત સમયમાં નોટીસ આપી, સદરહું ચેકની રકમની માંગણી કરવા છતાં, આરોપી નિયત સમયમાં સદરહું રકમની ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગયેલ છે અને તેમ કરી, આરોપીએ ધી નેગોશિયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો ગુનો કરેલ છે ?

(૨). શું હુકમ ?

(૭.૧). ઉપરોક્ત મુદ્દાઓના મારા નિર્ણયો નીચે મુજબ છે.

(૧). મુદ્દા નં. ૧ હકારમાં.

(૨). મુદ્દા નં.૨ આખરી હુકમ મુજબ.

કારણો

મુદ્દા નંબર - ૧ અંગે :

(૮). આ કામે પક્ષકારો તર્ફે રજૂ કરવામાં આવેલ પુરાવાઓ તથા કરવામાં આવેલ દલીલોની ચર્ચા કરતા અગાઉ અને આરોપી સામેના આક્ષેપિત ગુનાની ઈન્સાફી કાર્યવાહીમાં આપવામાં આવેલ કારણોનો ઉલ્લેખ કરતા અગાઉ આ અદાલતના મંતવ્ય મુજબ ફરિયાદીએ તેની ફરિયાદના અનુસંધાનમાં આરોપી સામેનો ગુનો પુરવાર કરવા માટે સૌ પ્રથમ નીચે મુજબના તત્વો પુરવાર કરવા જોઈએ.

(૧). સૌ પ્રથમ તો ચેક કોઈપણ પ્રકારના કાયદેસરના દેવા અથવા જવાબદારી માટે લખાયેલો હોવો જોઈએ, તે હકીકત પુરવાર કરવી જોઈએ.

(૨). સદરહુ ચેક લખવામાં આવેલ, ચેક લખાયેલ તારીખથી છ મહિનાની અંદર બેન્ક સમક્ષ રજૂ થયેલાની હકીકત પુરવાર કરવી જોઈએ.

(૩). સદરહુ ચેક પરત ફરતા, ચેક પરત ફર્યાની તારીખથી નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં તે અંગેની જાણ ચેક લખી આપવારને નોટીસ આપી કરવી જોઈએ.

(૪). સદરહુ નોટીસ મળવા છતાં તેનું પાલન થયેલ નથી તે બાબતની ખાત્રી ફરિયાદીએ અદાલતને કરાવવી જોઈએ.

(૯). ઉપરોક્ત બાબતો પુરવાર કરવાની જવાબદારી ફરિયાદપક્ષ ઉપર છે અને ઉપરોક્ત હકીકતો એટલે કે, "ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮" ની કરવામાં આવેલ જોગવાઈઓનું પાલન પુરવાર થયેથી, ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ થી કરવામાં આવેલી જોગવાઈ મુજબ જ્યાં સુધી વિરૂદ્ધની હકીકત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી ફરિયાદીના લાભમાં અનુમાન કરવામાં આવશે તેમ જણાવેલ છે, તેમ છતાં "ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮" થી વિરૂદ્ધનો પુરાવો રજૂ કરવાની જવાબદારી તથા " ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૧૮ " ના વૈધાનિક અનુમાન (સ્ટેચ્યુટરી પ્રિઝમ્પ્શન) થી વિરૂદ્ધની હકીકત સાબિત કરવાની જવાબદારી આરોપી ઉપર નાખવામાં આવેલી છે. જેથી આરોપી, વિરૂદ્ધનો પુરાવો જ્યાં સુધી રજૂ ન કરે એટલે કે ખંડનાત્મક પુરાવો રજૂ ન કરે ત્યાં સુધી આરોપી વિરૂદ્ધનું અનુમાન અદાલતે કરવું જોઈએ તેવી કાયદાકીય જોગવાઈઓ ધ્યાને લેતાં "ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ " માં જણાવવામાં આવેલી જોગવાઈઓ મુજબની હકીકતો એટલે કે, ચેક કાયદેસરનો લેણા અથવા જવાબદારી પેટે લખાયેલ છે તથા તે ચેક ખાતામાં પૂરતું ભંડોળ ન હોવાના કારણે કે ખાતુ બંધ કરાવેલ હોવાના કારણે પરત ફરેલ છે તે તથા ચેક પરત ફર્યા બાદ નોટીસ આપવામાં આવેલી છે અને તે નોટીસ આરોપીને મળી ગયેલ છે તે બાબતનો પુરાવો અદાલતના રેકર્ડ ઉપર રજૂ કરવાની જવાબદારી ફરિયાદીની છે, અને ફરિયાદી જ્યાં સુધી ઉપર મુજબની હકીકતો પુરવાર ન કરે ત્યાં સુધી આ અદાલત "ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮" થી કરવામાં આવેલ જોગવાઈ મુજબની ફરિયાદીની તરફેણમાં એટલે કે, ચેકની ધારણા માટેની તરફેણમાં અનુમાન કરી ના શકે અને જો ફરિયાદી એવું ઈચ્છતા હોય કે આ અદાલત ફરિયાદીની તરફેણમાં "ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ "

મુજબનુ અનુમાન કરે તો ફરિયાદીએ "ઘી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ " માં કરવામાં આવેલ જોગવાઈ મુજબની હકીકતો પુરવાર કરવી જોઈએ.

(૧૦). ઉપરોક્ત કાયદાકીય જોગવાઈ ધ્યાને રાખીને આ કામે આંક-૦૪ થી હાલના ફરીયાદી પટેલ રમીલાબેન પિયુષકુમાર નાઓએ સોગંદનામું રજુ કરેલ છે અને ફરીયાદની હકીકત અને ફરીયાદ પક્ષે રજુ આંક-૦૬ થી આંક-૧૨ મુજબના દસ્તાવેજી પુરાવાઓને પોતાના અદાલત રૂબરૂના સોગંદ ઉપરના પુરાવામાં સંપૂર્ણપણે સમર્થન આપેલ છે. જે તમામ દસ્તાવેજો જોતાં હાલના આરોપીએ ફરીયાદી પાસેથી નાંણા લીધેલાનું જણાય છે. જેનું આરોપી તરફે કોઈ ખંડન કરવામાં આવેલ નથી.

(૧૧). આ કામે રેકર્ડ ઉપર આવેલ પુરાવાઓનુ મૂલ્યાંકન કરતી વેળાએ "K Prakashan Vs P.K. Surendram 2008(1) SCP 258 " માં પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવેલ સિદ્ધાંત ધ્યાને લેવાનું જરૂરી છે. જે મુજબ "ઘી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮" અન્વયેનુ અનુમાન ફરિયાદીના લાભમાં કરવા માટે સૌ પ્રથમ ફરિયાદીએ ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ-૧૦૧ માં કરવામાં આવેલી જોગવાઈ મુજબના તત્વો પુરવાર કરવા જરૂરી છે અને આ સાબીતીનો બોજો સૌપ્રથમ ફરિયાદ પક્ષ ઉપર છે તે મહત્વનો સિદ્ધાંત ધ્યાને રાખી પડેલ પુરાવાઓનુ મૂલ્યાંકન કરતા સમયે અદાલતે એ હકીકત ધ્યાને લેવાની છે કે, ઉપરોક્ત અનુમાનનું ખંડન કરવાની જવાબદારી અને બોજો આરોપી ઉપર છે અને તે માટે આરોપીએ પુરાવો રજૂ કરવો પડે અને ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ દરમિયાન અનુમાનોનુ ખંડન થાય છે તેવી શક્યતા અને સંભાવના ઉભી કરવી પડે અથવા ફરિયાદીએ જે પુરાવા રજૂ કર્યા છે તેનો આધાર રાખી એવી હકીકત સાબિત કરવી પડે. પરંતુ આ કામે આરોપીએ પોતાના બચાવમાં કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી. આરોપીને

ઉલટ તપાસ કરવા તેમજ પોતાનો બચાવ રજૂ કરવા પુરતી તક આપેલ હોવા છતાં કોઈ બચાવ લીધેલ નથી.

(૧૨). આમ, અદાલતના રેકર્ડ ઉપર આવેલ ઉપરોક્ત પુરાવાઓ વંચાણે લઈ આ કામના ફરિયાદીનું આરોપી પાસેનું લેણું કાયદેસરનું હોવાનું નિઃશંકપણે પુરવાર થાય છે તેમજ, "ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮" મુજબ આ કામના આરોપીએ પોતાની કાયદેસરની જવાબદારી અદા કરવાના હેતુસર ફરિયાદીને આંક-૦૬ વાળો ચેક આપેલ હોવાનું પુરવાર થાય છે અને ફરિયાદીએ ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ-૧૦૧ માં કરવામાં આવેલી સાબિતીના બોજાની જોગવાઈ અન્વયે પુરાવો આપી " ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ " ની જરૂરિયાતો સંતોષેલ હોવાનું અને તે અન્વયે " ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ " મુજબ ફરિયાદીના લાભમાં ફરિયાદવાળા ચેક બાબતે અનુમાન કરવાનું આવશ્યક અને જરૂરી હોવાનું આ અદાલતનું માનવું છે.

(૧૩). હવે, ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮(એ) (બી) તથા (સી) થી કરવામાં આવેલી જોગવાઈ કે જે સંપૂર્ણપણે આદેશાત્મક સ્વરૂપની જોગવાઈઓ છે તે પૈકી ફરિયાદીનું આરોપી પાસેનું લેણું કાયદેસરનું હોવાનું પુરવાર થતું હોઈ અને આરોપીએ ફરિયાદીને આપેલ ચેક ખાતામાં પેમેન્ટ અટકાવેલ હોવાને કારણે પરત આવેલ હોઈ તે પરત આપેલ ચેક બાબતે ફરિયાદીએ આરોપીને નિર્ધારિત સમય મર્યાદામાં નોટીસ આપેલ છે કે કેમ ? તે સંદર્ભે રેકર્ડ ઉપર આવેલ પુરાવાઓ પૈકી સૌ પ્રથમ આંક-૦૬ થી રજૂ થયેલ ચેક વંચાણે લેતાં તે તારીખ ૧૭/૧૦/૨૦૨૩ ના રોજનો હોવાનું અને તે ક્લીયરીંગના હેતુસર ફરિયાદીએ પોતાના બેંકના ખાતામાં જમા કરાવેલ હોવાનું અને તે આંક-૦૮ ના ચેક રીટર્ન મેમા અન્વયે " ફંડ ઈનસફીશીયન્ટ

એટલે કે, બેંક ખાતામાં પુરતું ભંડોળ ના હોવાને કારણે અનુક્રમે તારીખ ૧૭/૧૦/૨૦૨૩ ના રોજ રીટન મેમા સાથે પરત આવેલ હોવાનું જણાઈ આવે છે. જે બાબતે આ કામે ફરિયાદી દ્વારા આંક-૦૯ થી આરોપીને કાનૂની નોટીસ પણ મોકલેલી હોવાનું જાણી શકાય છે તથા આરોપીને આપેલ નોટીસ બજી ગયા અંગેની પોસ્ટની એકનોલેજમેન્ટ સ્લીપ આંક-૧૧ થી રજૂ થયેલ છે. જે આંક-૦૯ વાળી નોટીસ વંચાણે લેતાં તે ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ માં કરવામાં આવેલ જોગવાઈઓ સ્વરૂપની નોટીસ હોવાનું અને તે ચેક પરત થયા બાદથી એક માસની અંદર તે નોટીસ આપેલ હોવાનું પણ જણાઈ આવે છે. આ કામે આંક -૧૦ થી આરોપીને મોકલેલ કાનૂની નોટીસ બજી ગયા અંગેની પોસ્ટની આર.પી.એ.ડી. ની સ્લીપ રજૂ થયેલ છે. જે વંચાણે લેતાં તેમાં જે સરનામું દર્શાવેલ છે તે જ સરનામું ફરિયાદના કોઝ ટાઈટલમાં દર્શાવેલ હોવાનું અને તે જ સરનામે આરોપીને અદાલતના પ્રોસેસની બજવણી સાડ ગયેલ હોવાનું જણાઈ આવે છે. ઉપરોક્ત તમામ હકીકતો ધ્યાને લેતાં આરોપીને આપેલ નોટીસની બજવણી થયેલ હોવાનું આ અદાલતનું માનવું છે. આમ, આ કામના આરોપીને નોટીસ પ્રાપ્ત થયેલ હોવાનું સ્પષ્ટપણે જણાઈ આવતું હોઈ આદેશાત્મક જોગવાઈઓનું પાલન થતું હોવાનું રેકર્ડ ઉપરથી જણાઈ આવે છે.

(૧૪). વધુમાં, ફરીયાદપક્ષ દ્વારા સદર કામે રજૂ કરવામાં આવેલ મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે તો સદર કામે ફરીયાદીએ એવું કથન કરેલ છે કે, આ કામના આરોપી આરોપી અને તેમના (ફરીયાદી) પતિની હારીજ મુકામે ફુટની લારી હતી અને સિદ્ધેશ્વર સોસાયટી મુકામે હારીજમાં રહેતા હતા અને આ કામના આરોપી અવાર નવાર ફરીયાદીને મળતા હતા અને ફરીયાદી સાથેની ઉઠક બેઠકના કારણે આરોપી સાથે સબંધો ગાઢ અને વિશ્વાસુ બનેલા

હતા તેમજ આરોપીના પતિ અને ફરીયાદીના પતિ પણ આ કારણે સારા મિત્રો બનેલા હતા અને આમ, આ સબંધો ગાઢ અને વિશ્વાસુ બનેલા હતા. આ કામના આરોપીને તાત્કાલીક ધંધાર્થે રૂ.૮૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એંશી હજાર પુરા) રોકડાની જરૂરીયાત ઉભી થતા એક માસ માટે ફરીયાદી પાસે હાથ ઉછીના માંગેલા જેથી સબંધ દાવે ફરીયાદીએ રૂ.૮૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એંશી હજાર પુરા) રોકડા તારીખ ૧૫/૦૮/૨૦૨૩ ના રોજ ફરીયાદીના ઘરે આરોપીના પતિની હાજરીમાં સબંધ દાવે ગણી આપેલા અને આરોપીએ તથા તેમના પતિએ એક માસમાં નાંણા પરત ચુકવી દેવાનું વચન આપેલ. જેથી ફરીયાદીએ તેમની લેણી રકમની ઉઘરાણી કરતા આ કામના આરોપીએ ફરીયાદીના નામનો **સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, હારીજ** શાખાનો ચેક નં.૫૩૪૭૫૫ નો રૂ.૮૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એંશી હજાર પુરા) નો તારીખ ૧૭/૧૦/૨૦૨૩ ના રોજનો સહી કરીને લખી આપેલ અને જણાવેલ કે, તમો ચેકની તારીખે તમારા ખાતામાં આ ચેક ભરોસો તો તમોને તમારુ પેમેન્ટ મળી જશે. જેથી ફરીયાદીએ આરોપી ઉપર વિશ્વાસ અને ભરોસો રાખી ચેક સ્વીકારેલો હોવાનું જણાવેલ છે. જેથી આરોપીએ આપેલ ચેક ફરીયાદીએ તેમની **સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, હારીજ** શાખામાં તા.૧૭/૧૦/૨૦૨૩ ના રોજ જમા કરાવેલ જે ચેક અપુરતું ભંડોળ ના શેરા સાથે સ્વીકારાયા વગર પરત ફરેલો જેની જાણ ફરીયાદીને તેમની બેંક તરફથી તા.૧૭/૧૦/૨૦૨૩ ના રોજ જાણ કરવામાં આવેલી. આમ, આરોપી તેમના ખાતામાં પુરતું ભંડોળ નહી હોવાનું જાણતા હોવા છતાં તેઓને તેઓને તેમની લેણી રકમ પેટે ચેક આપેલો જે ચેકનો અસ્વીકાર થયેલ હોય આરોપીએ ધી. નેગો. ઈન્સ્ટ્રુ. એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો ગુનો કરેલો હોય આરોપીને કાયદેસર મુદત અંદર હોય આરોપીને કાયદેસર મુદત અંદર ચેકની રકમ વસુલ આપી જવા સારુ સુચના આપતી નોટીસ તારીખ ૦૪/૧૧/૨૦૨૩ ના રોજ રજીસ્ટર પોસ્ટ એડીથી

આપેલી. જે નોટીસ આરોપીને તારીખ **09/૧૧/૨૦૨૩** રોજ બજી ગયેલ છે. આમ, આ કામના આરોપીને નોટીસની જાણ થયેલ હોવા છતાં આરોપીએ ચેકની લેણી રકમ આપેલ નથી કે નોટીસનો કોઈ જવાબ આપેલ નથી. જેથી ફરિયાદીએ ચેક રીટર્નની ફરિયાદ દાખલ કરેલ.

(૧૫). હવે, ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ માં કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓ મુજબ આરોપીને નોટીસ પ્રાપ્ત થયા બાદથી ૧૫ દિવસની સમય મર્યાદામાં આરોપીએ નોટીસની સુચનાનું પાલન કરવાનું હોય છે અને ૧૫ દિવસની કાયદેસરની સમય મર્યાદામાં આરોપી નોટીસનું પાલન ન કરે તો ત્યારબાદથી એક માસમાં ફરિયાદ દાખલ કરવાની થાય છે, **આંક-૧૦** થી રજૂ થયેલ દસ્તાવેજ કે જે રજી.પો.એડી.ની સ્લીપ છે તે મુજબ તારીખ ૦૯/૧૧/૨૦૨૩ ના રોજ બજેલ હોવાનું જણાઈ આવે છે. આમ, હાલની ફરિયાદ કાયદેસર રીતે દાખલ થયેલ હોવાનું અને તે ઉપર અદાલત દ્વારા કોગ્રીઝન્સ લેવામાં આવેલ હોવાનું જણાઈ આવે છે. વધુમાં આરોપીએ નોટીસ બજેલ નથી તેમ સાબિત કરેલ નથી, કોઈ પુરાવો રજૂ કરેલ નથી અને આરોપીને અદાલતનો સમન્સ મળ્યા બાદ ફરિયાદીને રકમ આપવા માટે આરોપીએ કોઈ તજવીજ કરેલ નથી. જેથી આરોપી વિરૂદ્ધનું અનુમાન કરી શકાય. તેમજ, **આંક-૦૮** વાળી નોટીસ આરોપીને મળ્યા બાદ આરોપીએ ફરિયાદીને લેણી નીકળતી રકમ ચૂકવી આપેલ ન હોવાથી હાલની ફરિયાદ કરેલાનું જણાવેલ છે. આમ, તમામ હકીકતો વંચાણે લેતાં આ કામના ફરિયાદીએ **આંક-૦૬** વાળો ચેક પરત ફર્યા બદલની આરોપીને અપાવેલ નોટીસ યોગ્ય અને કાયદેસર રીતે બજવણી થયેલ હોવાનું સ્પષ્ટપણે જણાઈ આવતું હોઈ, હાલની ફરિયાદ દાખલ કરતા અગાઉ આ કામના ફરિયાદીએ ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ માં જણાવ્યા મુજબના તમામ આવશ્યક બાબતો પરિપૂર્ણ કરેલ હોવાનું જણાઈ આવે છે.

(૧૬). વધુમાં, આ રીતે કરવામાં આવતા કાયદાકીય અનુમાનોનું કોર્ટ સમક્ષ સબળ અને સચોટ પુરાવાથી ખંડન કરવાની જવાબદારી, સદરહું ચેક લખનારના શીરે રહે છે અને આરોપી દ્વારા માત્ર તે હકીકતોનો ઈન્કાર કરી દેવા માત્રથી જવાબદારીનો તે બોજો ફરિયાદી ઉપર ખસી જતો નથી. આ અંગે નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટના "Hiten P. Dalal v. Bratindranath Banerjee" AIR 2001 SUPREME COURT 3897 ના ચુકાદામાં એમ ઠરાવેલ છે કે, Section 139 provides that "it shall be presumed, unless the contrary is proved, that the holder of a cheque received the cheque, of the nature referred to in Section 138 for the discharge, in whole or in part, of any debt or other liability." The effect of these presumptions is to place the evidential burden on the accused of proving that the cheque was not received by the complainant towards the discharge of any liability. Because both Sections 138 and 139 require that the Court "shall presume" the liability of the drawer of the cheques for the amounts for which the cheques are drawn, as noted in it is obligatory on the Court to raise this presumption in every case where the factual basis for the raising of the presumption had been established. It introduced an exception to the general rule as to the burden of proof in criminal cases and shifts the onus on to the accused. Such a presumption is a presumption of law, as distinguished from a presumption of fact which describes provisions by which the Court "may presume" a certain state of affairs. Presumptions are

rules of evidence and do not conflict with the presumption of innocence, because by the latter all that is meant is that the prosecution is obliged to prove the case against the accused beyond reasonable doubt. The obligation on the prosecution may be discharged with the help of presumptions of law or fact unless the accused adduces evidence showing the reasonable possibility of the non existence of the presumed fact. (Paras 20, 21)

The distinction between the two kinds of presumption lay not only in the mandate to the Court, but also in the nature of the evidence required to rebut the two. In the case of discretionary presumption the presumption if drawn may be rebutted by an explanation which 'might reasonably be true and which is consistent with the innocence of the accused. On the other hand in the case of a mandatory presumption "the burden resting on the accused person in such a case would not be as light as it is where a presumption is raised under Section 114 of the Evidence Act and cannot be held to be discharged merely by reason of the fact that the explanation offered by the accused is reasonable and probable. It must further be shown that the explanation is a true one. The words 'unless the contrary is proved which occur in this provision make it clear that the presumption has to be rebutted by proof and not by a bare explanation which is merely plausible. A

fact is said to be proved when its existence is directly established or when upon the material before it the Court finds its existence to be so probable that a reasonable man would act on the supposition that it exists. Unless therefore, the explanation is supported by proof, the presumption created by the provision cannot be said to be rebutted.

(૧૭). વધુમાં કેસના સંજોગો જોવામાં આવે તો, આરોપીએ પોતે સહી કરીને ચેક આપેલો છે. ચેકમાં સહી હોવાનો ઈન્કાર કરેલ નથી. તેમજ આ ચેક તેઓએ ફરિયાદી સિવાય બીજા કોઈને આપેલો હોય તેવો બચાવ લેતા હોય તો તે બચાવ આરોપીપક્ષે પુરવાર કરવો જોઈએ. જો પુરવાર ન થાય તો આરોપીની વિરુદ્ધમાં અનુમાન કરવાનું રહે છે.

ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ-૧૦૬ મુજબ આ હકીકત પુરવાર કરવાની જવાબદારી આરોપી ઉપર છે. આ ફરિયાદવાળો ચેક આરોપીએ ફરિયાદીને કઈ તારીખે, કેટલી રકમનો, કયા વ્યવહાર પેટે અને કેવા સંજોગોમાં આપેલો હતો તે બાબતે કોઈ જ રજૂઆત કરવામાં આવેલ નથી કે આ બાબતે તેમના સમર્થનમાં કોઈ સાહેદોનો પુરાવો રજૂ કરવામાં આવેલ નથી. વધુમાં આરોપીએ તેઓને મળેલ નોટીસનો જવાબ રજૂ કરીને આવો કોઈ જ બચાવ લીધેલ નથી કે કોઈ તકરાર લીધેલ નથી. આમ આરોપીએ ફરિયાદવાળો ચેક આ કામના ફરિયાદીને તેમનું કાયદેસરનું લેણું ચુકવી આપવા પેટે આપેલ હોવાનું અનુમાન થઈ શકે તેમ છે.

આ સંદર્ભમાં નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે તેમના "Rangappa v. Sri Mohan" તેના ચુકાદામાં એવું ઠરાવેલ છે કે, "Once the cheque relates to the account of the accused and he accepts and admits the signatures on the said cheque, then initial

presumption as contemplated under Section 139 of the Negotiable Instruments Act has to be raised by the Court in favour of the complainant."

આમ આરોપીએ ચેકમાં તેમની સહી ન હોવાનો કોઈ ઈન્કાર કરેલ નથી. તેથી આવો ચેક કાયદેસરના દેવા ચુકવવા પેટે આપેલ છે તેવું ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ - ૧૩૯ માં જણાવેલ મુજબ અનુમાન કરવાનું રહે છે. તેમજ નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટનો "પટેલ જયંતિભાઈ મફતલાલ " વિ. ગુજરાત રાજ્ય નો ચુકાદો, જેમાં પેરા નં. ૪૬.૧ ધ્યાને લેતાં, "With no reply to the notice of demand initially and in absence of any complaint to the police or otherwise in connection with his version that the impugned cheque having been stolen from his brother, the respondent no.2 cannot be said to have discharged his burden as of him by the law.

વધુમાં, નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ડી. કે. ચંડેલ વિરુદ્ધ મેસર્સ વોકહાર્ટ લી.ના કેસમાં પ્રસ્થાપિત કરેલ સિધ્ધાંત પ્રમાણે એકાઉન્ટ્સ કે કેશબુક એ સિવિલ કોર્ટોમાં લાગુ પડતો પુરાવો છે નહિ કે ક્રિમીનલ કોર્ટોમાં અને ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૯ ના અનુસંધાને ચેક રીટર્નના કેસોમાં કાયદામાં આપવામાં આવેલ અનુમાનો ચેકના ધારણકર્તાની તરફેણમાં હોઈ જેથી આ પ્રકારના કેસોમાં લાગુ પડતો પુરાવો નથી.

વધુમાં, નામ. સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા એસ. પી. મણી વિરુદ્ધ સ્નેહલતાના કેસમાં (Vicarious Liability)

A person who signs the cheque or who has the authority to sign the cheque for and on behalf of the company, regardless of his office or capacity,

can, prima facie, be assumed to be in charge of and responsible to the company in the conduct of its business.

In the proceedings of the cheque dishonour, it is essential for the person to whom statutory notice is issued under section 138 of The Negotiable Instruments Act to give an appropriate reply.!

વધુમાં, નામ. સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા **પી. રસીયા વિરુદ્ધ અબ્દુલ નાઝર એન્ડ એ.એન.આર.** ના કેસમાં ઠરાવેલ છે કે,

The Supreme Court recently held that in a cheque- bounce case under section 138 of the negotiable instruments act (NI Act). The complainant is not required to spell out in the complaint. The nature of transaction or source of funds since the onus is on the accused to prove that the cheque was issued not towards a debt or liability.

આમ, સદરહું ચુકાદાઓને ધ્યાને લેતા બચાવપક્ષે જે બચાવ લેવામાં આવેલ છે તે અંગે ફરિયાદી તરફથી તેઓને જે લીગલી નોટીસ પાઠવવામાં આવેલ છે તેનો કોઈ પ્રત્યુત્તર આપેલ નથી. તેથી બચાવપક્ષની કોઈ રજૂઆત ગ્રાહ્ય રાખી શકાય નહીં કે કોઈ બચાવ માની શકાય તેમ નથી.

(૧૮). આમ, અદાલતના રેકર્ડ પર આવેલ તમામ પુરાવોઓ વંચાણે લેતાં ફરિયાદવાળા ગુનાના કામે ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮(એ) (બી) તથા (સી)માં કરવામાં આવેલી આદેશાત્મક જોગવાઈઓ પરીપૂર્ણ કરવામાં સફળતા મેળવેલ હોવાનું અને ધી નેગોશીએબલ

ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૯ મુજબ કાયદાકીય અનુમાન કે જે ખંડનાત્મક પુરાવાને આધિન છે તે આ કામના ફરિયાદીની તરફેણમાં હોવાનું પુરવાર થાય છે. આ કામે ફરિયાદ પક્ષ તરફે રજૂ કરવામાં આવેલ પુરાવાઓનું ખંડન કરેલ નથી. જેથી આ કામના આરોપીએ ફરિયાદીના તેના કાયદેસરના બાકી નીકળતા લેણાંની ચુકવણીના હેતુસર જ આંક-૦૬ વાળો ચેક ફરિયાદીને લખી આપેલ હોવાનું નિઃશંકપણે પુરવાર થાય છે, તેમજ આરોપીએ ફરિયાદીને લખી આપેલ હોવાનું નિઃશંકપણે પુરવાર થાય છે, તેમજ આરોપીએ ફરિયાદીને લખી આપેલ ચેક કલીયરીંગ માટે જમા કરાવતા અપુરતા નાંણા ભંડોળ હોવાના શેરા સાથે પરત આવતા તે બદલની નોટીસ આરોપીને મળવા છતાં તેનું પાલન આરોપીએ કરેલ ન હોવાનું પણ રેકર્ડ ઉપરથી પુરવાર થતું હોઈ આ કામના ફરિયાદી આરોપી સામેનું તહોમત નિઃશંકપણે પુરવાર કરવામાં સફળ રહેલ છે. તેમ ઠરાવી નિર્માણ કરવામાં આવેલ મુદ્દા નં. ૧ નો જવાબ હકારમાં આપી આ કામના આરોપીને ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૯ મુજબ શિક્ષાને પાત્ર ગુનાના કામે તકસીરવાન ઠરાવવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

(૧૯). હવે, આરોપીને દોષિત કરાવવામાં આવે ત્યારે તેને સજા અંગે સાંભળવામાં આવતા હોય પરંતુ તે અંગેના પ્રબંધ ક્રિમીનલ પ્રોસીડીંગ કોડની કલમ-૨૪૮(૨) અને ૨૩૫(૨)માં કરવામાં આવતા હોય છે, જ્યારે મારી સમક્ષના કેસના કાર્યવાહી એક્ટની કલમ-૧૪૩(૧) અન્વયે ક્રિમીનલ પ્રોસીડીંગ કોડની કલમ-૨૬૨ થી ૨૬૫ અન્વયે સમન્સ કેસની કાર્યવાહી અનુસરેલ છે જેથી ક્રિમીનલ પ્રોસીઝર કોડની કલમ-૨૬૨ થી ૨૬૫ અન્વયે જે કલમ-૩૨૫, ૩૬૦ મુજબ કાર્યવાહી કરવાની હોય ત્યારે કાનૂન અનુસાર સજા કરવાની હોય છે જેથી કલમ-૨૫૫(૨)માં આરોપીને સજા અંગે સાંભળવાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ નથી, જેથી આરોપીને સજા અંગે સાંભળવાની

જરૂરિયાત રહેતી નથી પરંતુ આરોપીને સારી વર્તણૂકના અજમાયશ કે ઠપકો આપીને મુક્ત કરવાનું યોગ્ય છે કે કેમ ? તે નક્કી કરવાનું રહે છે. સદર એક્ટમાં સને ૧૯૮૮માં સુધારો કરી પ્રકરણ ૧૭ માં કલમ-૧૩૮ થી ૧૪૨ ની જોગવાઈ કરેલ છે, ત્યારબાદ સને ૨૦૦૨ માં સદર કાયદામાં સુધારો કરી કાયદાની પકડ મજબૂત કરવામાં આવેલ છે. સદર એક્ટનો ઉદ્દેશ ઝડપથી બદલાતા વ્યાપારિક અને ધંધાકીય પરિવેશમાં નાંણાના આદાન પ્રદાનનો છે. વ્યવહારમાં વિશ્વાસ અને ધંધામાં આસ્થા રહે તે માટેનો છે. જેથી તેનો ગેરલાભ અને ગેરઉપયોગ થતા અટકાવવા માટે પગલા લેવાની અદાલતની ફરજ છે. જેથી ચેકથી થતા વ્યવહારને સુરક્ષિત બનાવી શકાય. વધુમાં, સદર ગુનો ઈકોનોમીક ગુનો હોય આવા ઈકોનોમીક ગુનાઓ પણ અદાલત હળવાશથી લઈ શકે નહિ અને તેવા સંજોગોમાં સદર કામમાં આરોપીને ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ ના ગુના સબબ દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે.

વધુમાં, સંદિપ મિત્તલ વિ. પ્રદિપ મીત્તલ ૨૦૦૯(૧) ડી. સી. આર. પાના નં. ૭૩૧

ઉપરની નામદાર પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટની ઓથોરીટી ધ્યાનમાં લેતાં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટે ઠરાવેલ છે કે, જ્યારે આરોપીને ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ -૧૩૮ના ગુનામાં તકસીરવાન ઠરાવી સાદી કેદની સજા કરવામાં આવે અને સજામાં દંડ ન કરેલ હોય દંડ સજાનો ભાગ ન હોય ત્યારે ચેકની ડબલ રકમ સુધીનું વળતર ફરિયાદીને આપાવવાનો હુકમ કરી શકાય.

આમ, જ્યારે ફરિયાદ પક્ષા આરોપી સામે આક્ષેપિત ગન્હો નિ:શંકપણે સાબિત કરવામાં ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ-૧૦૧ અન્વયે બોજાનુ વહન કરવામાં સફળ રહે છે તેવા

સંજોગોમાં મુદ્દા નંબર-૧ નિર્ણય "હકારમાં " ઠરાવવામાં આવે છે. કેસના સંજોગો ધ્યાને લેતા આરોપીને એક વર્ષની સજા કરવી ન્યાયોચિત જણાતુ હોય નીચે મુજબનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

આખરી નિર્ણય

- ❖ આ કામના આરોપી નામે પ્રજાપતિ હંસાબેન શૈલેષભાઈ, C/O પ્રજાપતિ શૈલેષભાઈ પ્રહલાદભાઈ (કુટવાળા), રહેવાસી : ડેડીયાસણ, રોડ, કિરણ મેડીકલની ગલી, દ્વારકાપુરી સોસાયટી, મકાન નં. ૧૮, મહેસાણા, તા.જી.મહેસાણા વાળાને સી.આર.પી.સી. કલમ -૨૫૫(૨) અન્વયે, ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ-૧૩૮ મુજબના ગુના અન્વયે દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને આરોપીને **એક (૧) વર્ષની સાદી કેદની સજા** ફરમાવવામાં આવે છે.
- ❖ આરોપીએ આપેલ **ચેકની કુલ રકમ રૂ.૮૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એંશી હજાર પુરા)** આ કામના ફરીયાદીને જજમેન્ટની તારીખ થી બે માસમાં વળતર તરીકે ચુકવી આપવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે. જો આરોપી વળતરની રકમ બે માસમાં ચુકવવામાં કસુર કરે તો કસુર બદલ બે માસ પુરા થયેથી વધુ છ (૬) માસની સાદી કેદની સજા ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.
- ❖ આ કામે આરોપીએ ચાલુ ટ્રાયલ દરમિયાન જો કોઈ કેદની શિક્ષા ભોગવી હોય તો સદર કેસનો સમય ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ-૪૨૮ અન્વયે આરોપીને મજરે આપવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

- ❖ આ કામના આરોપીએ આ કામે વચગાળાના વળતર પેટે જો કોઈ રકમ આરોપીએ ફરિયાદીને ચૂકવી આપેલ હોય તો તેવી રકમ મજરે આપવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.
- ❖ આજરોજ આરોપી ગેર હાજર રહેલ હોઈ તેની ગેર હાજરીમાં CRPC 353 (6) ની જોગવાઈઓ પ્રમાણે હુકમ જાહેર કરવામાં આવેલ છે. અને આરોપી ગેર હાજર રહેલ હોઈ જેથી CRPC 418 ની જોગવાઈઓ પ્રમાણે તેના વિરુદ્ધ સજા વોરંટ ઈસ્યુ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.
- ❖ નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટના રાજેશ પોંડા વિરુદ્ધ સત્યનારાયણ સિરંગમ 2019 (1) ACJ (SC) 478 ના ઠરાવ્યા પ્રમાણે આરોપી ગેર હાજર રહેલ હોઈ જેથી તેને સદર હુકમની નકલ વિનામુલ્યે નહીં આપવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

આજરોજ તારીખ. 09લી, માહે-એપ્રિલ, સને-૨૦૨૬ ના રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં ચુકાદો જાહેર કર્યો.

તા.09/04/2026

સ્થળ: હારીજ

કૃષ્ણાલકુમાર નરેન્દ્રકુમાર પુરાણી
જયુડીશીયલ મેજીસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ,
હારીજ
જજ કોડ:જીજે01528

એલ.કે.પરમાર, સ્ટેનો,